

29. 1. 2016

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Zápočet pohledávek v různých měnách

Započtení pohledávek v různých měnách bylo upraveno v § 362 zákona č. [513/1991](#) Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Obchodní zákoník“). Nový občanský zákoník, zák. č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník (dále jen „Občanský zákoník“), však tuto úpravu nepřejal. Lze z tohoto kroku zákonodárce snad dovodit, že takové započtení za účinnosti Občanského zákoníku již není možné, nebo byl tento institut takovou notorií, že již není třeba jeho výslovné úpravy v zákoně?

Právní úprava v Obchodním zákoníku výslovně připouštěla zápočet peněžitých pohledávek znějících na různé měny, byly-li tyto měny volně směnitelné. Pro započitatelnou výši pohledávky byl rozhodující střední devizový kurz platný v den, kdy se staly pohledávky způsobilými k započtení, v místě sídla, popř. bydliště strany, která projevila vůli pohledávky započíst.

Úpravu započtení pohledávek v Občanském zákoníku nalezneme v ust. § 1982 a násl. Občanského zákoníku, kde je stanoveno, že započtení pohledávek je možné v případě, dluží-li si strany vzájemně plnění stejného druhu. Otázkou však zůstává, zda se v případě peněžitých pohledávek znějících na rozdílné měny jedná o plnění stejného druhu ve smyslu výše uvedeného. Vyřešení otázky není od věci, neboť je esenciální pro zjištění, zda je započtení peněžitých pohledávek znějících na různé měny Občanským zákoníkem vůbec povoleno.

Plnění stejného druhu

Výklad pojmu „stejného druhu“ lze chápat velmi široce a to jednak v rovině, že se jedná o věci druhově určené, které mají být stejného druhu, tedy v našem případě peníze, ale je možné pojem interpretovat také v rovině kvality tohoto druhově určeného plnění, např. právě v podobě měny ve které je účtována. Výrazněji lze spatřit „*nestejnost*“ druhu druhově určené věci v případě mouky a např. její jakosti. Tento přírůstek však není zcela přiléhavý, neboť pohledávka v cizí měně není plněním v odlišné jakosti a vždy lze, v případě volné směnitelnosti měn, určit v jaké části se tyto pohledávky kryjí.

Problém nastane, pokud se bude jednat v případě jedné z pohledávek o volně nesměnitelnou měnu. Nesměnitelnou měnou jsou takové měny, jež nejsou obchodovány na devizovém trhu a jejichž kurz je určován administrativně, např. centrální bankou příslušné země. Nesměnitelnost měny je v moderní společnosti pouze dočasným finančním opatřením vedoucím zpravidla k řešení nějakých významných ekonomických událostí, i přesto je však nutné trvat na tom, že pohledávka znějící na měnu volně nesměnitelnou není způsobilá k započtení oproti pohledávce v jiné měně. Pokud půjde o pohledávky znějící na různé měny, avšak tyto měny jsou spolu volně směnitelné, máme za to, že se v takovém

případě jedná o plnění stejného druhu, tak jak to předpokládá Občanský zákoník.

Ostatně pro podporu našeho názoru, že v případě pohledávek znějících na různé měny, jež jsou mezi sebou volně směnitelné, lze tyto pohledávky započíst i přes absenci výslovné úpravy v Občanském zákoníku, hovoří zákonodárcův záměr, jež je vyjádřen v důvodové zprávě k Občanskému zákoníku. Zákonodárce zde výslovně uvádí, že v případě úpravy jednostranného započtení se zachovává dosavadní koncepce občanskoprávní a obchodněprávní úpravy. Dle našeho názoru nelze interpretovat absenci obdobné úpravy obsažené v Obchodním zákoníku jako vyloučení možnosti započtení peněžitých pohledávek znějících na různé měny s odkazem na výjimečnost této úpravy pro obchodněprávní vztahy. Nevidíme žádný logický důvod, proč by tato možnost započtení měla být vyhrazena pouze pro podnikatele a neměla by být do Občanského zákoníku převzata. Pro výše uvedený závěr hovoří i fakt, že umožnění započtení vzájemných pohledávek znějících na různé měny je zakotveno i v základních evropských principech smluvního práva.[1]

Konečně Občanský zákoník jako moderní zákoník 21. století musí zcela logicky reflektovat i potřeby jeho uživatelů. V dnešní době je více než dříve umožněn přeshraniční obchod, který s sebou nese případné problémy vzájemných pohledávek v různých měnách a potřebu jejich jednostranného zápočtu. Ostatně trvání na odlišném názoru, tedy na tom, že Občanský zákoník vylučuje možnost započtení jakýchkoliv vzájemných peněžitých pohledávek znějících na rozdílné měny, by byl velmi zpátečnický přístup, neboť již v prvorepublikové judikatuře se lze setkat se závěrem, že za určitých podmínek je takovéto započtení možné.[2]

Dle našeho názoru tak lze jednostranně započíst vzájemné peněžité pohledávky znějící na různé měny, jež jsou volně směnitelné i za účinnosti Občanského zákoníku. Zákonodárce buď nevěděl si dopadu svého opomenutí, nebo právě z obecné známosti tohoto institutu usoudil, že není nutné jej nadále výslovně upravovat. Ohledně jednostranného zápočtu vzájemných pohledávek znějících na různé měny, jež nejsou mezi sebou volně směnitelné, se kloníme k názoru, že takové započtení není možné dovodit ani v případě, že by se jednalo o plnění stejného druhu, tak jak to předpokládá § 1982 Občanského zákoníku. Zejména pro tu skutečnost, že u takovýchto pohledávek je obtížné určit bez dalšího rozsah, v jakém se vzájemně tyto pohledávky kryjí.

Rozhodný den směnného kurzu

Absence výslovné úpravy v Občanském zákoníku ovšem nad možné výše uvedené rozpory o dovolenosti jednostranného zápočtu pohledávek znějících na různé měny přináší další úskalí v podobě nastavení pravidel pro provedení samotného zápočtu, tedy především pro určení kurzu k přepočtu měn (dále jen „**směnný kurz**“) a tedy k určení, v jakém rozsahu jednotlivé pohledávky zanikají.

Ohledně stanovení směnného kurzu vzájemných peněžitých pohledávek v různých měnách za účelem jejich započtení lze postupovat v zásadě dvěma způsoby. Prvním způsobem je pravidlo převzaté z úpravy Obchodního zákoníku, tedy střední devizový kurz určený dle data způsobilosti pohledávek k započtení a dle místa sídla/bydliště strany projevující vůli k započtení pohledávek. Druhou variantou je určení kurzu dle okamžiku započtení s tím, že bude zachována podmínka středního devizového kurzu v místě sídla/bydliště strany projevující vůli k započtení pohledávek.

V režimu Občanského zákoníku lze argumentovat pro dovolenost obou těchto variant určení směnného kurzu. Pro druhou variantu hovoří fakt, že započtení pohledávek je jiným zánikem závazku, a není důvod, proč by neměla být změna směnného kurzu mezi okamžikem způsobilosti započtení pohledávek a okamžikem započtení reflektována. Na druhou stranu však platí, že v případě započtení zanikají pohledávky s účinky k okamžiku, kdy se obě pohledávky staly způsobilými

k započtení (viz § 1982 odst. 2 Občanského zákoníku). Právě z tohoto důvodu se kloníme spíše k názoru vycházejícího z úpravy v Obchodním zákoníku, tedy k tomu, že směnný kurz je nutné určovat ke dni, kdy se pohledávky staly způsobilými k započtení.

Definitivní potvrzení výše uvedeného včetně správného určení směnného kurzu v případě jednostranného započtení vzájemných peněžitých pohledávek znějících na různé měny lze očekávat až v judikatuře soudů. Prozatím nezbývá než z opatrnosti doporučit, aby takové zápočty byly prováděny na základě dohody stran, neboť smluvní volnost dle Občanského zákoníku umožňuje stranám dohodnout si podmínky zápočtu vzájemných pohledávek dle jejich preferencí.

Mgr. David Urbanec,
advokát a partner

Mgr. Jindřich Buša,
advokátní koncipient

[DUNOVSKÁ & PARTNERS s.r.o., advokátní kancelář](#)

Palác Archa
Na Poříčí 1046/24
110 00 Praha 1

Tel.: +420 221 774 000
Fax.: +420 221 774 555
e-mail: office@dunovska.cz

[1] European Union; The Principles of European contract law-Part III, 2002, Article 13:103 Foreign Currency Set-Off. Dostupné na www, k dispozici >>> [zde](#).

[2] Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky, Rv I 683/25, [Vážný 5122]. In: Beck-online. Dostupné na www, k dispozici >>> [zde](#).

Další články:

- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)
- [Nejvyšší soud a forma smlouvy o smlouvě budoucí: krok zpět v ochraně právní jistoty?](#)
- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)
- [Přehnaná, nebo důvodná prevence? Zajištění a utvrzení závazků v praxi](#)
- [Spoluvlastnictví a správa společné věci](#)
- [Doručování soudních písemností ze zahraničí do ČR](#)
- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. - zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)
- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)
- [Promlčení zápůjčky bez určení splatnosti v judikatuře Nejvyššího soudu](#)
- [Rozvod s mezinárodním prvkem a související otázky péče o děti a výživného](#)